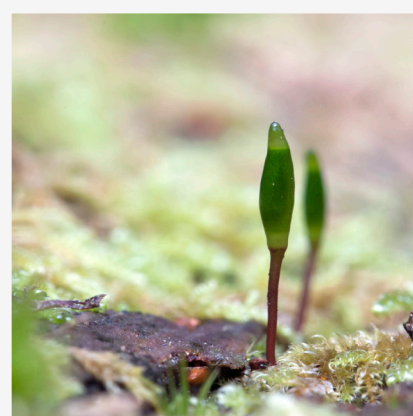

Bevarandeplan för Natura 2000-området

Gorsingeholm

Omslagsfoto: Per Folkesson

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000- områden bygger på krav som finns i EUs fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EUs fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EUs arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000- område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t ex skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap, vilket för detta område skiljer sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t ex skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29§§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget Skyddad natur. Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på ”kartverktyget skyddad natur”. I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information (se bilaga för användarhandledning).

Det finns även möjlighet att ladda ner naturtypskartan som shp-fil. Det görs på Miljödataportalen.

För mer information om Natura 2000:

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/sodermanland eller telefon 010-22 340 00

Naturvårdsverkets hemsida: <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Miljödataportalen: <http://mdp.vic-metria.nu/miljodataportalen/>

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0220199 Gorsingeholm

Kommun: Strängnäs

Områdets totala areal: 14 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen:

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-21

Markägareförhållanden: Kommunalt ägande.

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-01-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9070 - Trädklädd betesmark

1084 - Läderbagge, *Osmoderma eremita*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Området Gorsingeholm består till stor del av en trädklädd betesmark med många gamla grova ekar vilket är den prioriterade naturtypen i området.

Motivering: Det finns en lång trädkontinuitet i området med många medelålders till riktigt gamla grova träd varav några är ihåliga med mulm. Det finns en stor mångfald av ovanliga svampar och lavar i området.

Prioriterade åtgärder: Bete ska fortgå i området för att förhindra igenväxning. Vid behov ska röjning av uppväxande sly ske.

Beskrivning av området

Ekbacken mot Mälaren vid Gorsingeholm, tidigare kallad "Floraskulle", består av en bergskärna med sidor av delvis svallad morän. I söder uppträder leror och en del har där uppodlats till åkermark. Hela området är annars bevuxet med medelålders till mycket grova ekar, som i öster och sydost är uppblandad med andra lövträd och enstaka barrträd. Framför allt längs västra sidan finns också en del äldre tallar. I ekbeståndet förekommer också några gamla och grova lindar som är påverkade av lövtäkt för länge sedan. Buskskiktet är i vissa delar rikt utvecklat med främst i norra och nordöstra delen mycket hassel, i söder taggsnår med slån och nyponbuskar. Vegetationen är varierad, från ren lundvegetation i delar med tätare träd- och buskskikt till rena naturbetesmarker med artrik flora i fläckar mellan lövträd och dungar. På krönet dominerar en kvävegynnad vegetationstyp. I främst den norra och den östra delen skedde gallringar 2004, vilket där gett upphov till en gles ek-björkhagmark. I södra delen av området framträder en gravhög som är skyddad av Kulturminneslagen.

Vad kan påverka negativt

- Minskat eller upphört bete som kan medföra igenväxning av gläntor och öppna ytor.
- Gödsling med handelsgödselmedel eller insåning av vallväxter.
- Bebyggelse eller annan exploatering som innebär att hela eller delar av hagen måste tas ur drift eller som kan skada markvegetationen och träden.
- Dikning eller andra åtgärder som kan förändra hydrologin i området.
- Avverkning av värdefulla träd och buskar.
- Ändrad vägdragning eller andra verksamheter kring vägen som kan påverka naturvärdena.
- Bristande eller fördröjd föryngring av ekplantor.
- Grävning, schaktning eller deponering av jord, sten, grus eller annat material, vilket skadar marken och dess flora.
- Betesdjur som påverkar lundfloran negativt
- Bete vintertid som påverkar skotttillväxten i grässvålen under den tidiga våren.
- Tillskottsutfordring som kan ge ytterligare kväveanrikning till nackdel för känslig flora.
- Luftföroreningar från närbelägna vägar och bostadsområden som på sikt kan slå ut lavfloran på de äldre träden.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd: Området är skyddat som naturreservat sedan 1967.

Skötsel: Bete ska fortgå i området. Dock ska betesdjuren inte släppas på för tidigt för att inte den rika vårblostande floran ska störas (se naturreservatets skötselplan). Gamla grova ekar ska hållas fria från uppväxande sly. Föryngring av ask och ek i de öppna ytorna ska hållas efter.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade mållindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa

målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

9070 - Trädklädd betesmark

Areal: 6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Vid Gorsingeholm finns en starkt välvd, biologiskt mycket intressant ekbacke. Många ekar är grova, vissa är mulmbärande och i en av ekarna har hittats läderbagge. Ekbeståndet är en av länets rikaste lokaler för oxtungsvamp och ett år återfanns arten på ett 30-tal av de grova ekarna. Andra tickor är den starkt hotade arten saffransticka samt blekticka och ekticka. Svampfloran är mycket speciell med många sällsynta arter. Förutom saffransticka, oxtungsvamp och blekticka finns även igelkottsröksvamp, rotsopp, filtfotad broskskivling, vedtrattskevling, lundbläcksvamp och stinkbroskskivling. Lavfloran är likaså intressant med förekomst av ekspik, blyertslav, stor vaxlav, ärgspik och gulpudrad nållav. Lavfloran har dock på många av ekarna påtagligt skadats av luftföroreningar medan andra ekar stått mer skyddade och fortfarande äger stora värden.

Vegetationen i ek-lind-hasselrika delar är lundartad och många vårblommande växter trivs i den myllrika jordmån som utbildats. Vitsippa och lundgröe är vanliga men det finns här också gulsippa, tandrot, lungört och desmeknopp. Markfloran är i andra delar mer ängsartad och man finner då en artrik samling av hävdgynnade arter, dels i norra delen där marken är mossrik och mager, dels i söder där solexponerade backar visar upp en flora av torrängsväxter. Exempel på sådana växter är kattfot, ängsnejlika, brudbröd, småfingerört, ängsviol, låsbräken och solvända. Ovanliga ängssvampar som blodsopp, rotsopp och ängsmusseron hittar man främst i den södra delen medan nordslutningen uppvisar en svampflora av vaxskivlingar knutna till välhävda grässvålar. Uppe på krönet av berget växer en högrörtvegetation med nässlor, nejlikrot och hundäxing. Dessa arter indikerar tidigare gödsling men det är osäkert vad de höga kvävenivåerna här beror på. Upprepade angrepp av t.ex. ekvecklare kan skapa sådana förhållanden, liksom tilläggsutfordring för betesdjuren eller som en reaktion efter röjning (s.k. röjningsgödslings-effekt).

I området finns en hel del död ved, dels i form av lågor av olika trädslag och dimensioner, dels gamla stubbar från tidigare gallringar. Den döda veden är viktig för många insektsarter och svampar.

Bevarandemål

Arealen trädklädd betesmark ska uppgå till minst 6 ha. Det ska finnas ekar och andra lövträd av olika åldrar och grovlek i området. Det är viktigt att det finns en kontinuitet av gamla grova träd och att det finns tillgång på träd med mulm. De vidkroniga, grova träden ska stå fritt och till stor del vara solbelysta. Lav- och svampfloran ska vara mycket artrik. Det ska finnas ett artrikt fåltsskikt, med för naturtypen typiska arter, där särskilt de vårblommande örterna utmärker sig. Vegetationen ska vara präglad av bete.

Bevarandetillstånd

Gynnsamt bevarandetillstånd.

1084 - Läderbagge, Osmoderma eremita

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Läderbaggen är en tre centimeter stor, brun bladhorning. Larverna är ljusa och har ett typiskt bladhorningsutseende. I hålträd är det mycket oftare man ser larvernas spillning eller fragment efter döda skalbaggar än man ser levande djur. Larvernas spillning har en pelletsliknande form och är upp till 8 mm. Läderbaggen är strikt knuten till ihåliga träd, vilket är ett habitat som har minskat överallt inom artens utbredningsområde. Idag förekommer läderbaggen främst i gamla odlingslandskap; lokalerna utgörs ofta av trädbärande slätter- och betesmarker, alléer, parker och gamla fruktodlingar. Den största koncentrationen av lokaler med sentida fynd av läderbagge finns i sydöstra Sverige. I Sverige förekommer läderbaggen främst i ekhagar. Arten har påträffats på c:a 270 lokaler upp till Mälardalen. Flest lokaler finns i Östergötland. Det är bara på 130 av lokalerna som observationer av levande larver eller skalbaggar efter 1990 har dokumenterats.

Bevarandemål

Målet för läderbagge är att det ska finnas tillräckligt substrat av lämplig kvalitet i form av äldre ihåliga lövträd med rikliga mängder lös mulm. I området företrädesvis ek. Kontinuerlig tillgång på lämpligt substrat är en förutsättning för att läderbaggen ska behålla gynnsamt tillstånd i området. Läderbagge ska finnas i en livskraftig population.

Negativ påverkan

- Minskande tillgång på ihåliga träd
- På små lokaler löper populationerna risk att dö ut av tillfälligheter
- På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör
- Antalet hålträd, ofta i gamla naturbetesmarker, parker och alléer, har minskat kontinuerligt

Bevarandetillstånd

Okänt bevarandetillstånd. Kunskapen om läderbaggen i området är liten. Det finns dock goda förutsättningar för läderbagge i området med träd med mulm samt grova träd med påbörjad rötprocess som framtida mulmträd.

Dokumentation

Referenser

- Clemedson, C.-J. 1973: Vegetation och flora på Gorsingeholmskullarna vid Strängnäs. Svensk Bot. Tidskr. 67: 423-437
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1991: Sörmlands Natur. Naturvårdsprogram.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 1992: Gorsingeholms naturreservat. Ändring av beslut 1992-05-27, med skötselplan.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 2001: Åtgärdsplan för bevarande av biologisk mångfald och kulturhistoriska värden i betesmarker och slätterängar. Länsstyrelsen dnr 32-8347-2001.
- Länsstyrelsen i Södermanlands län 2002: Restaureringsavtal mellan Länsstyrelsen och brukare om natur- och kulturvårdande åtgärder inom Gorsingeholms och Tynäs naturreservat. Dnr: 231-1503-2001.
- Rydberg, H. & Vik, P. 1992: Ängs- och hagmarker i Södermanlands län. Länsstyrelsen.

Inventeringar

- Carlsson, T. 1976: Växterna vid Ekhagen, Gorsingeholm. Opubl. artlista.
- Olofsson, D., Rydberg, H. & Toresson, H.-G. 2002: Svampfloran i tolv sörmländska lövskogar. Regional miljöövervakning. Länsstyrelsen i Södermanlands län., rapport 2002M:1.
- Rydberg, H. 1990: Inventering av knappnåls lavar på gamla ekar i Sörmland. Opubl. manuskript.
- Svedlinh, C. 1985: Inventering av ädellövskogar i Södermanlands län. Objektkatalog. Opubl. material. Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Exempel på arter:

Kärlväxter

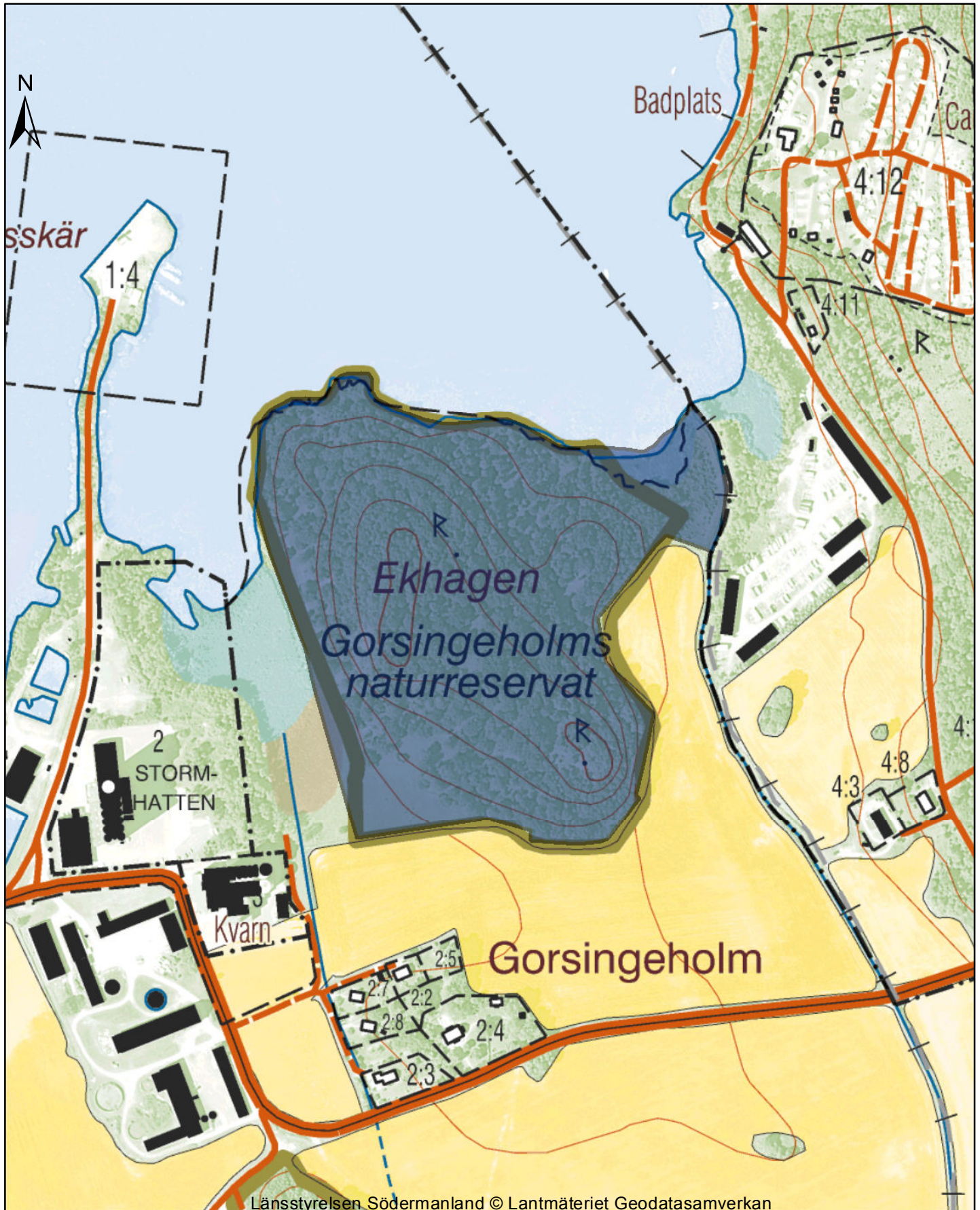
- Gulsippa, *Anemone ranunculoides*
- Sloknunneört, *Corydalis pumila*
- Lungört, *Pulmonaria obscura*
- Tandrot, *Cardamine bulbifera*
- Lundbräsma, *Cardamine impatiens*
- Låsbräken, *Botrychium lunaria*
- Småfingerört, *Potentilla tabernaemontani*
- Kattfot, *Antennaria dioica*

Svampar

- Blodsopp, *Boletus luridiformis*
- Rödsopp, *Boletus rubellus*
- Rotsopp, *Boletus radica*
- Vedtrattskivling, *Clitocybe lignatilis*
- Lundbläcksvamp, *Coprinus alopecia*
- Hasselticka, *Dichomitus campestris*
- Bolmörtskivling, *Entoloma sinuatum*
- Oxtungsvamp, *Fistulina hepatica*
- Saffransticka, *Hapalopilus croceus*
- Ängsmusseron, *Lepista luscina*
- Igelkottsröksvamp, *Lycoperdon echinatum*
- Filtfotsbrosking, *Marasmius torquescens*
- Stinkbrosking, *Microphale foetidum*
- Bruneggad hätta, *Mycena olivaceomarginata*

Lövhätta, *Mycena polyadelpha*
Nästsvamp, *Nidularia deformis*
Blekticka, *Pachykytospora tuberculosa*
Skarp sienakremla, *Russula versicolor*

Lavar
Gulpudrad spiklav, *Calicium adpersum*
Ärgspik, *Microcalicium disseminatum*
Ekspik, *Calicium quercinum*

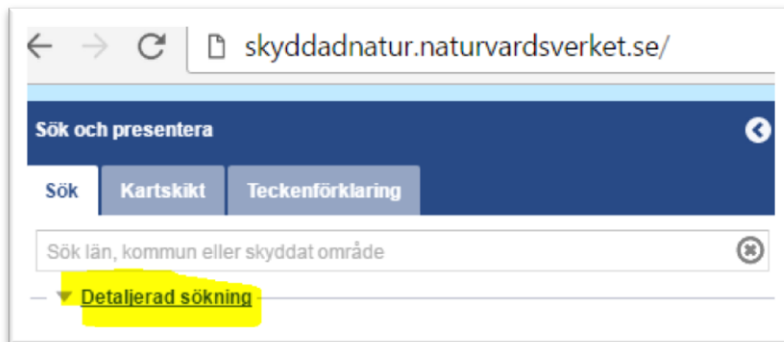
Länsstyrelsen Södermanland © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Karttjänst Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

För att få en bild av var i respektive Natura 2000-område naturtyperna finns kan Naturvårdsverkets karttjänst Skyddad natur användas.

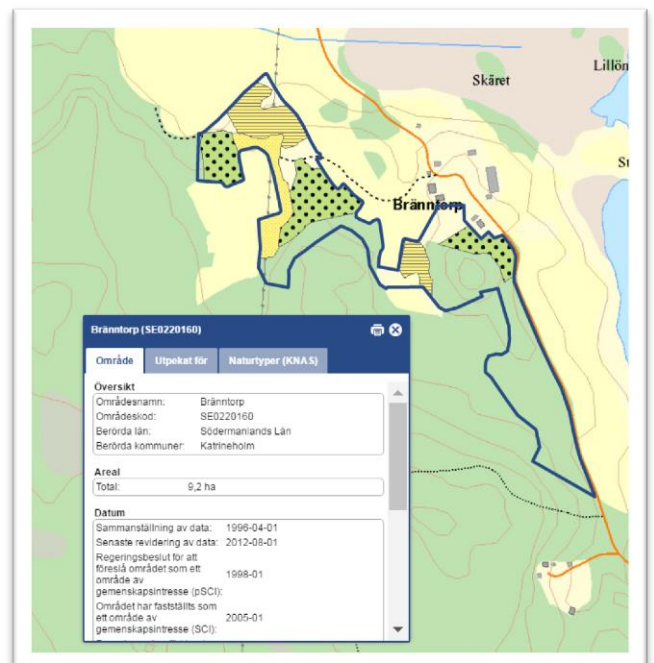
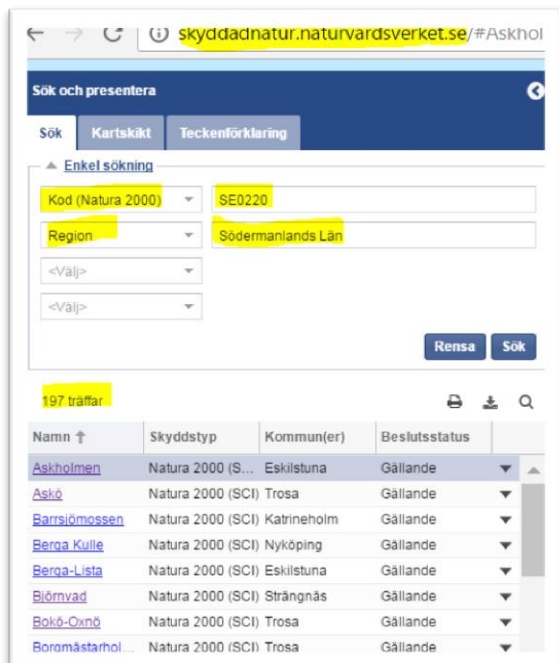
Välj "Detaljerad sökning"

Välj alternativ *Kod (Natura 2000)* skriv in SE0220

Välj *Region* och sök fram *Södermanlands län*

Sök, det ska bli 197 träffar. När man klickar på ett av namnen i listan kommer man dit i kartan.

För att se Naturtyper för områdena i kartan gå in på fliken "Kartskikt".

Avmarkera allt i *Naturvårdsregistret*. Det är endast *Naturtypskarteringar* > *Natura naturtypskartan (NNK)* > *Naturtyper (ytor)* som ska vara markerade. Klicka sedan i kartan på den naturtyp du vill veta mer om så kommer en informationsruta upp i fönstret.

